

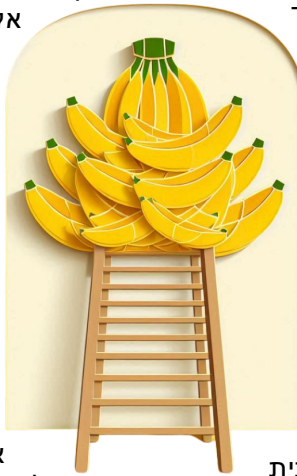
קוף או בן-אדם?

עבודה זרה הם, אלא מנהג אבותיהם בידיהם". רבקה שאביה היה רשע היה מצופה שתלמד ממנו מכח מורא של אב, ואף על פי כן לא למדה. ולמרות שהיה אחיה רשע, וידוע כי האחים אוהבים אחד את השני בתכלית, ונמשך האחד אחר מעשיו של השני מחמת האהבה, היא לא הלכה בדרכיו ולא למדה ממעשיו. ואע"פ שכל העיר היו רשעים, והיתה אמורה להימשך אחר מנהג העיר, לא הלכה אחר המנהג. וזה בודאי מראה את גודל צדקתה וזכות נפשה.

ומוסיף כאן עוד הרא"ם, שהרי גם בלי שתוסיף התורה כאן את יחוסה של רבקה, עצם זה שראינו בפרשה הקודמת שהיא מגיעה מפרץ, שהיא אחות לבן ובת בתואל ושיש עליה את כל ההשפעות השליליות האלה הן מבחינת מורא, הן מבחינת אהבה והן מבחינת מנהג, ועכשיו אנחנו רואים בפרשנו כמה גדולה צדקתה, לבד היינו מסיקים על כחה לעמוד מול כל ההשפעות והכוחות שמשכו אותה אל התחתית ולהצליח למרות הכל לגדול להיות אחת מאמותינו הקדושות.

אם כן, למה באמת התורה היתה צריכה לחזור על היחוס? את הסיפור אנחנו מכירים ואת הלימוד היינו לומדים, מה באה התורה להוסיף?

תירץ הרא"ם שבודאי שגם בלי התוספת כאן היינו יודעים שהיתה צדקת ולא למדה ממעשיהם, אבל בלי שהתורה תוסיף כאן על הפסוק, לא היינו יודעים שהכתוב מספר בשבחה. התורה לא רק באה להראות לנו שהיא צדיקה, היא לא רק באה להדגיש את הכח של רבקה לעמוד מול כל הנסיונות – התורה גם דאגה להראות לנו עד כמה מוערך האדם שמצליח בכך, עד שצריך להוסיף שמונה מילים בתורה שאין בה אות אחת מיותרת כדי להראות שהיא משבחת את מעשיה של רבקה!

ישנן מספר השפעות חיצוניות על האדם, יש את ההשפעה מתוך פחד שהאדם ירא מלהתנהג בצורה שונה ממה שהגורם המטיל עליו אימה מצפה, ולכן הוא פועל "כמצופה". יש את השפעת האהבה, ברגע שיש לאדם דוגמא לחיקוי שאותה הוא אוהב או מעריך, הרצון להידמות ולהתקרב לאותו מושא הערצה יגרום לו להתנהג בהתאם. אך ישנו הגורם השלישי – החברה, לא מתוך אהבה ולא מתוך פחד, עצם היותו של האדם בסביבה של אנשים אחרים משפיעה עליו ועל התנהגותו.

על כן הורו לנו רבותינו לחפש להיות בחברה טובה, להיות בסביבה של השפעות חיוביות שיכולות למשוך את האדם כלפי מעלה במקום להוריד אותו לשאול תחתית. אך חברה לא תמיד ניתן לבחור וישנם מצבים בהם צריך להתמודד, אז לכתחילה נחפש חברה טובה, אבל אם נאלצים להיות בסביבה פחות חיובית נעמוד על שלנו כי אנחנו לא קופים בחדר ניסוי אלא יהודים - נדבק בקב"ה, נשאב כוחות מרבקה אמנו ונדע שמי שעומד בנסיון כזה ראוי להוסיף מילים בספר התורה הקדושה רק כדי להראות את שבחו.

לפני מספר שנים נערך ניסוי מעניין: חמישה קופים הוכנסו לתוך חדר ניסויים, במרכז החדר שהיה מואר ומצולם כולו הוצב סולם, מעל הסולם תלו המדענים אשכול בננות עסיסי. היה אוכל נוסף שניתן לקופים והונח על רצפת החדר, אך בננות היו רק מעל לסולם. ראשון הקופים שקלט את הבננות, רץ אל הסולם והחל לטפס, אך כאשר הגיע לשלב העליון השפריצו עליו המדענים זרם מים חזק. לא רק עליו – כל הקופים קיבלו שפריץ חזק ולא נעים של מים. "אולי זאת יד המקרה" בטח הם חשבו לעצמם, ומיד קוף נוסף ניסה את מזלו ועלה על הסולם, אך שוב זרם מים חזק הושפרץ על כולם. לאחר עוד מספר נסיונות הבינו הקופים את הרמז והפסיקו לנסות.

אז עבר הניסוי לשלב ב'. המדענים הוציאו את אחד הקופים מהחדר והכניסו קוף חדש שלא ידע על "העונש" שמקבל מי שמנסה לגעת בבננות. הוא רץ לעבר הסולם, אך מיד שאר הקופים עצרו אותו. לאחר מספר מאבקים ביניהם, גם הקוף החדש וויתר על הממתק הצהוב. בהמשך הוציאו המדענים עוד קוף והחליפו בחדש, התוצאה הייתה זהה. ואז הם החליפו עוד אחד, ועוד אחד ועוד אחד. בחדר היו חמישה קופים שאף פעם לא קיבלו זרם מים על נסיון לעלות על סולם, אך אף אחד מהם לא העז לנסות...

בתחילת פרשתנו כאשר באה התורה לספר על התפילות של יצחק ורבקה לפרי בטן, היא מקדימה: "וַיְהִי יִצְחָק בֶּן-אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּקָחְתָּ אֶת-רַבְּקָה בַת-בְּתוּאֵל הָאֲרָמִי מִפְּרָן אִרְם אָחוֹת לְבֵן הָאֲרָמִי לוֹ לְאִשָּׁה", ותמוה למה הייתה צריכה התורה לחזור על ה"יחוס" של רבקה, הרי רק בפרשה הקודמת הובא המעשה עם אליעזר עבד אברהם ואיך שהוא הגיע לבית בתואל לקחת את רבקה להיות אשת יצחק. אלא מתרץ רש"י שלא באה התורה אלא להגיד שבחה שהיתה בת רשע, ואחות רשע, ומקומה אנשי רשע ולא למדה ממעשיהם.

ובאו דברים על תיקונם, ידענו את היחוס של רבקה, והתורה רצתה לשבח אותה על כך שיצאה צדיקה למרות השפעת הסביבה ולכן חזרה וסיפרה לנו על אותו יחוס. אבל המהר"ל ממשיך לשאול, אם רצתה התורה לשבח את רבקה ואת צדקותה מספיק היה לה לכתוב שהיא בת בתואל, ואם היא בת של אדם רשע וממנו היא לא למדה, מה התוספת לכתוב גם שהיתה אחות רשע? אם היא לא למדה מהאבא היא תלמד מהאחא?

ומסביר המהר"ל כי המשיכה אחר המעשים הרעים כגון עבודה זרה וכו' באה משלוש סיבות: (1) מכח היראה. שהאדם ירא ממישהו ולכן צריך לעשות כמעשיו. (2) שהוא עשה מאהבתו ומחיבתו של אדם, כמו שאמרו חכמינו במסכת סנהדרין בענין עבודה זרה העובד מאהבת אדם או מיראת אדם. (3) שאינו עובד לא מאהבת אדם ולא מיראת אדם אלא מחמת מנהג שנהגו כך, כמו שאמרו רז"ל במסכת חולין "גויים שבחוצה לארץ לאו עובדי

נכתב על ידי: מנחם ריביץ

להזמנה והאזנה לשיחות, לתגובות ולהרשמה לרשימת התפוצה:

4663MR@GMAIL.COM || 0733-578-562